

ተማላች

TEMUAGACH

በኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር የሚዘጋጅ

1ኛ ዓመት ቁጥር 10

ጥር 2000

ርዕስ አንቀጽ

ለጠንካራ የፍትህ ሥርዓትና የሞያ ማኅበር

በአንድ አገር የፍትህ ሥርዓት ውስጥ የሕግ ባለሞያዎች እውቀት ሚና አላቸው። የሕግ ባለሞያዎች ሰበአዊ መብቶችን፣ ሀገራዊና ዓለም አቀፍ ዕውቅና ያገኙትን መሠረታዊ የሰው ልጆችን መብቶች በማወቅ በኩል ተገቢ ንቃተ-ሕግ፣ ትምህርትና ሥልጠና ያላቸው በመሆኑ በተለይ ሕጋዊነትን (rule of Law) በማስፈን በኩል እንደታላቅ ባለድርሻ ይቆጠራሉ። በዚህም ምክንያት አንዱና ዋናው ኃላፊነታቸው መያዣውንና የፍትህ ሥርዓቱን በማጠናከርና ሕጋዊነትን በማስከበር የሚጫወቱት ሚና ነው።

የሕግ ባለሞያዎች ይህንን ኃላፊነት መወጣት የሚችሉት ግን ቢያንስ ሦስት መሠረታዊ ጉዳዮች መማላት ሲችሉ ነው። የመጀመሪያው አስፈላጊ ሁኔታ በዋና መደራጀት ነው። መደራጀት ከሰው ልጅ መሠረታዊ መብቶች አንዱ በመሆኑ፣ ጠበቆችም እንደዚህኛቸው ይህ መብት ስላላቸው በአጣጣይ ፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተ የሞያ ማኅበር እንዲኖራቸው የገደ ነው።

በዚህ እትም ስለሕግ ሞያተኞች፣ በተለይም ስለጠበቆች መሠረታዊ መርሆዎች በሰፊው ጽሑፍ (ገጽ 2 ይመልከቱ) እንደተመለከተው ጠበቆች ማኅበሮቻቸው ለጥቅሞቻቸው እንዲቆሙላቸው፣ በሥልጠና አማካይነት የዕውቀት አድማ ሳቸውን እንዲያሰፍላቸው፣ የሞያ ክብራቸውን እንዲ ጠብቁላቸው፣ ራሳቸውን የሚያስተዳድሩበት ማኅበር በነፃነት የማቋቋምና ያለማንም ተጽዕኖ የዚህ ማኅበር አባል የመሆን መብት አላቸው። የማኅበሩ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አካላትም በአጣጣይ በተመረጡ ግለሰቦች የሚቋቋሙ ሆነው ሥራቸውን ያለአንዳት ባልቃ ገብነት የሚያከናውኑ መሆን ይገባቸዋል።

የሕግ ባለሞያዎችን ሚና በሚመለከት በሰፊው ጽሑፍ ውስጥ በመንግሥታት ላይ የተጣሉ ግዴታዎች ሁለተኛ መሠረታዊ ጉዳዮች ናቸው። ከእነዚህ የመንግሥት ግዴታዎች መካከልም ለጠበቆች ጉዳይ ትኩረት የመስጠትና ለማኅበራቸው ድጋፍ የማድረግ፣ ስለጠበቆች ሚናና ኃላፊነት ስጠብ ተገቢው ግንባቢ እንዲኖረው የማስቻል፣ ዜጎች ተገቢው የሥልጠና ደረጃ ባላቸው ጠበቆች የሕግ ድጋፍ የሚያገኙትን ሁኔታ የማመቻቸት፣ ይህም መብት ያላቸው መሆኑን ለዜጎች የማሳወቅ ግዴታዎች ጥቁቶቹ ናቸው።

በሦስተኛ ደረጃ የሕግ ባለሞያዎችን በማፍራት ሚና ላይ የተሰማሩ የክፍተት ትምህርት ተቋማት ደረጃቸውን የጠበቀ ሥልጠና በመስጠት ቢተጉ፣ በሥነ-ምግባር የታከፀ የሕግ ባለሞያ ቢያፈሩ ለአጠቃላይ ለግለሰቦችም የሚሰጠው አገልግሎት ጥራት ያለው እንደሚሆን ይታመናል። የሕግ ሞያ የሰውን ልጅ መሠረታዊ መብት፣ የሰውን ልጅ ክብር ሕይወት፣ የንብረት ባለቤትነትን በተመለከተ ክርክርና ውጤት የሚሰጥበት መሠረታዊ ጉዳይ በመሆኑ ጥራት ያለው ሥልጠና ጥራት ላለው አገልግሎት ወሳኝ ነው።

ከየኃላፊነታቸው አግባብ መንግሥታት፣ የጠበቆች የሌሎች የሕግ ሞያ ማኅበራትም ሆነ የትምህርት ተቋማት ለያስታወሱት የሚገባ ቁም ነገርም አለ። ይኸውም በሕግ መያ ተሰማርቶ ለመሥራት የዘር፣ የቀለም፣ የጾታ፣ የጾታዎች፣ የጾታዎች ወይም የሌላ አስተሳሰብ ልዩነት ፈጽሞ የማይደረግ መሆኑን ነው። ከላይ የጠቀስናቸው ሦስተኛ ወገኖች ይህ ተግባራዊ መሆኑን ለመቆጣጠር ተግባራዊ መሥራት አላቸው።

ከዚህ በላይ በገለጽናቸው ሀሳቦች መሠረት ሁሉም ባለድርሻዎች ኃላፊነታቸውን ቢወጡ በዚህ አገር ጠንካራ የሕግ ሞያ ጠንካራ ማኅበር እንደሚኖር፣ ይህም ለዲሞክራሲያዊ ሥርዓት መገንባት፣ ለሕጋዊነትና ለሰብዓዊ መብቶች መከበር ወሳኝ ሚና እንደሚኖረው ይታመናል።

የጠበቆች ማኅበር ዓመታዊ ጉባኤውን አካሄደ

የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር የ1999 ዓመታዊ ስብሰባውን ከላንቻ በስተጀርባ በሚገኘው የማኅበሩ የተከታታይ የሕግ ትምህርት ማዕከልና የጠበቆች ክብብ ውስጥ በቅርብ አካሄዷል።

በዚህ ስብሰባ ላይ የሥራ አሥሪያዎች፣ የማኅበሩ ተቆጣጣሪዎችና የውጭ አዲተሮች ሪፖርቶች ተደምጠው ወይይት ከተደረገባቸው በኋላ በአጣጣይ ጸድቀዋል። ስብሰባውም ከመጠናቀቁ በፊት በቀድሞ

ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴዎች ውስጥ ላይ ለገሉ አምስት አባላት የምሥክር ወረቀት አሰጣጥ ሥነ - ሥርዓት ተካሂዷል።

የማኅበሩ የተከታታይ ትምህርት ማዕከልና የጠበቆች ክብብ ሥራ ጀመረ

የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር የተከታታይ የሕግ ትምህርት ማዕከልና የጠበቆች ክብብ ተከፍቶ ሥራ ጀመረ።

የትምህርት ማዕከሉ ማኅበሩ የአጣጣይ ንቃተ-ሕግ ከጊዜ ወደጊዜ እየተለዩ እንዲሄድ አጫጭር ሥልጠናዎችን የሚሰጥበት ሲሆን ክብቡ ደግሞ አጣጣይ

(ወደ ገጽ 3 ዙሯል)

በፍርድ ቤት ማሻሻያ ፕሮግራም ላይ ወርክሾፕ ተካሂዶ

የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር በፍርድ ቤቶች ማሻሻያ ፕሮግራምና በወቅቱ የፍርድ ቤቶች ሁኔታ ላይ ጥናታዊ ጽሑፍ የቀረበበት ወርክሾፕ በተከታታይ የሕግ ትምህርት ማዕከልና በጠበቆች

ክብብ ውስጥ በቅርብ አካሄደ።

ይኸው ጥናታዊ ጽሑፍ ከቀረበ በኋላ ወይይት ተደርጎ ፍራም አስተያየቶች የተሰጡ ሲሆን ጥያቄዎች ቀርበው ተገቢ መልስ ተሰጥቶባቸዋል።

የኢትዮጵያ ሰበአዊ መብት ገባኤ መጽሐፍ አሳተመ

የኢትዮጵያ ሰበአዊ መብቶች ገባኤ «የተባበሩት መንግሥታት የሰበአዊ መብቶች ተሟጋቾች የመረጃ ሰነድ» የተባለውን መጽሐፍ አሳትሞ በማስራጨት ላይ ነው።

በመጨረሻም ጥናታዊ ጽሑፉን ለማዳበር ታዳሚዎቹ አስተያየቶቻቸውን በጽሑፍ አስፍረው ለአቅራቢዎቹ እንዲሰጡ በመስማማት ወርክ ሾፑ ተጠናቋል።

ይኸው ሰነድ (Fact Sheet) በዋናነት እንዲደርስ የተፈለገው ለመንግሥታት፣

(ወደ ገጽ 3 ዙሯል)

የጠበቆች ሚና መሠረታዊ መርሆዎች

(ወንጀልን ስመከላከልና ሰውንጀላዎችም መደረግ ስለሚገባው አይደለም በስምንተኛው የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ገባሽ የይደቀ ጅምር 27- ሰፕቴምበር 1990 ህግ፣ ክጣ)

በተባበሩት መንግሥታት ድርጅት ቻርተር መሠረት የዓለም ሕዝቦች ፍትህ የሚረጋገጥባቸውን ሁኔታዎች ለመፍጠር ቁርጠኝነታቸውን ያረጋገጡ ከመሆኑም በላይ ሰብዓዊ መብቶችና መሠረታዊ ነፃነቶች ያለአንዳች የዘር፣ የፆታ፣ የቋንቋ ወይም የሃይማኖት ልዩነት መከበርና መጠበቅ ለዓለም አቀፍ ትብብር አስተዋጽኦ እንደሚኖረው ይታወቃል።

በዓለም ሰብአዊ መብቶች ድንጋጌ ውስጥ በሕግ ፊት ሁለም ሰው እኩል መሆኑን፣ በሕግ ጥፋተኝነቱ እስካልተረጋገጠ ድረስ ማንም ሰው ገጹህ ሰው ስለመሆኑ፣ ያልተዛዘነ ግልጽ የሆነ ፍትህን የማግኘት መብትና እያንዳንዱ በወንጀል የተከሰሰ ሰው ስለሚኖረው አስፈላጊ የዋስትና መርሆዎች ተቀምጠዋል።

ዓለም አቀፍ የሲቪልና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት ሰዎች ብቃት ባለው፣ ነፃና አድሎአዊ ባልሆነ ፍርድ ቤት ያለአንዳች መዘገብ የፍርድ ውሳኔ፣ የተስተካከለ ግልጽ ዳኝነትን የማግኘት መብታቸውን አውቆላቸዋል።

የኢኮኖሚ፣ የግንባርና የባሕሪ መብቶች የዓለም አቀፍ ስምምነት መንግሥታት ሰብአዊ መብቶችንና ነፃነቶችን ማስፋፋት፣ ማክበር፣ ማስከበር ቻርተር የጣለባቸው ግዴታ መሆኑን ይጠቁማል።

በጥበቃና በአሥር ላይ ለሚገኙ ሰዎች ከሌሎች የሚያደርገው የመርሆዎች ክፍል ያልተፈረደባቸው ሰዎች ድጋፍ የማግኘት መብት እንዳላቸው፣ በሚስጢርም ከሕግ አማካሪዎቻቸው ጋር እንዲገናኙና እንዲመካከሩም መብታቸው ይረጋገጣቸዋል።

የሞት ቅጣትን ለሚጠበቁ፣ ማገዳገሚያም በሞት በሚያስቀጣ ወንጀል የተጠረጠረ ወይም የተከሰሰ ሰው በሲቪልና ፖለቲካ መብቶች ስምምነት አንቀጽ 14 በሁሉም የፍርድ ሃይት ዕርክኖች ሁሉ በቂ የሕግ ድጋፍ ሊሰጠው እንደሚገባ ያረጋግጣል።

የወንጀልና የሥልጣን ብልጫ ስለሰዎች ፍትህ የማግኘት መብት እንዲኖራቸው፣ መልካም አይደለም እንዲደረግላቸው፣ ነፃና አንዳንድ ክፍያዎችንም እንዲያገኙ ያሳስባል።

ሰዎች ሁሉ ለበቂ የሰብአዊ መብት ጥበቃና ለመሠረታዊ ነፃነቶች መጠበቅ መብት፣ የኢኮኖሚ፣ የግንባርና የባህል ወይም የሲቪልና የፖለቲካ ሰውነት እንዲኖራቸው፣ ሰዎች ሁሉ ነፃ በሆነ የሕግ ባለሞያ በቂ የሕግ አገልግሎት ያገኙ ዘንድ አስፈላጊ መሆኑ ታምናበታል።

የጠበቆች ማኅበራት የሙያ ሥነ-ምግባርን የማስከበር፣ አባላቱንም ከአንግልት፣ አግባብነት ከለለው ክልከለና የሕግ ጥሰት የመከላከል፣ የሕግ አገልግሎት ለሚፈልጉ ሁሉ አገልግሎቱን መስጠትና ከመንግሥትና ከሌሎችም ተቋማት ጋር በመተባበር የፍትህን አፈጻጸም ሁኔታና የሕዝብን ጥቅም የመጠበቅ ቁልፍ ሚና አላቸው።

የጠበቆችን ሚና በሚመለከት መሠረታዊ መርሆዎች የተቀረጹት አባል ሀገራት አግባብነት ያለውን የጠበቆች ሚና የማስፋፋትና እውን የማድረግ ተግባራቸውን ለመደገፍ ነው። ይህም ከበሬታ የሚቸረው ጉዳይ ነው። መንግሥታት በሕግ ማዕቀፋቸው ውስጥ ለጠበቆች ጉዳይ ትኩረት ሊሰጡት ይገባል። ሌሎች ወገኖችንም አቃቤና ሕግ፣ አስፈጻሚዎች፣ ሕግ አውጭዎችና ጠቅላላ የሕዝብም ትኩረት መስጠት አለበት። እነዚህ መርሆች የጥበቅና ፈቃድ ሳይኖራቸው በሕግ ሞያ ላይ ተሰማርተው የሚሠሩትንም ይመለከታል።

የጥበቅና የሕግ አገልግሎቶችን የማግኘት መብት፣

1. ሰዎች ሁሉ እራሳቸው በመረጧቸው ጠበቆች የሕግ ድጋፍ የማግኘት፣ ጠበቆች በሁሉም የወንጀል ክርክር ዕርክን ሂደት ላይ ጥበቃ እንዲያደርጉላቸው፣ እንዲቆሙላቸውና መብቶቻቸውንም እንዲያስከብሩላቸው መብት አላቸው።
2. የዘር፣ የቀለም፣ የጾታ መሠረት፣ የፆታ፣ የቋንቋ የሃይማኖት የፖለቲካ እንዲሁም የማኅበራዊ መሠረት፣ የኢኮኖሚና የሌሎች ሁኔታዎች ልዩነት እንዲደረግባቸው መንግሥታት ሰዎች ሁሉ የጠበቆች ተደራሽነት እንዲኖራቸው ብቃት ያለው ሥርዓትና የሚያሠራ ሁኔታ በየግዛቱ ክልሎቻቸው መኖሩን ያረጋግጣሉ።
3. መንግሥታት ድሆችና ለሌሎችም ነዳግ እንደየአስፈላጊነቱ የሕግ ድጋፍ እንዲያገኙ በቂ ገንዘብና ሀብት መመደብን ያረጋግጣሉ። የጠበቆች ማኅበራትም የሕግ ድጋፍ በመስጠትና በማደራጀቱ ረገድ መተባበር ይኖርባቸዋል።
4. መንግሥትና የጠበቆች ሙያ ማኅበራት በሕግ ውስጥ ስላላቸው መብትና ግዴታዎቻቸው፣ መሠረታዊ መብቶቻቸው እንዲጠበቁ ጠበቆች ስለሚጫወቱት ሚና ሕዝብን

(ወደ ገፅ 3 ዙሪያ)

የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር አምባሳደር፣ ኪዳኔ በዩነ ሕንፃ፣ 1ኛ ፎቅ በሚገኘው ጽ/ቤቱ ውስጥ ባደራጀው ቤተ መጻሕፍታችን (የመረጃ ማዕከል) ይጠቀሙ። አባላት ዌብሳይታችንን በመጠቀም የጥበቅና አገልግሎታቸውን ማስተዋወቅ ይችላሉ።
የማኅበሩ ጽ/ቤት

ወቅታዊ ጉዳይ

የጠበቆች ሚና . . .

(ከገፅ 2 የዞረ)

የማሳወቅ የማገዘጃ ፕሮግራም ያስፋፋሉ። መብቶቻቸውን እንዲያረጋግጡና እንደአስፈላጊነቱም የጠበቆች እገዛ ያገኙ ዘንድ ለድሆችና ለሌሎችም ነዳጭን የተለየ ትኩረት ሊሰጥ ይገባል።

በወንጀል ጉዳይ ልዩ ጥበቃ፣

5. ሰዎች ሁሉ በአሥርና ጥበቃ ላይ ባሉ ወይም በወንጀል በተከሰሱ ጊዜ በመረጡት ጠበቃ ለመታገዝ መብት እንዳላቸው ለሚመለከታቸው የመንግሥት ባለሥልጣናት ማሳወቃቸውን መንግሥታት ያረጋግጣሉ።

6. ጠበቃ የሌላቸው እንዲህ ዓይነቶቹ ሰዎች ሁሉ ለጠበቃ ለመክፈል ምንም አቅም ከሌላቸው ከጉዳዮቸው ጋር ተመጣጥኝ የሆነ ልምድ ያለው ጠበቃ ተመድቦ የሕግ አገልግሎት ማግኘት ይኖርባቸዋል።

7. ሁሉም ሰዎች በወንጀል ወይም ያለ ወንጀል በታሠሩ ጊዜ በማገኛውም ሁኔታ በታሠሩ በአርባ ስምንት ሰዓት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ የጭንገት አገልግሎት እንዲያገኙ መንግሥታት ያረጋግጣሉ።

8. ሁሉም ታሳሪዎች ወይም በጥበቃ ሥር ያሉ ሰዎች ከጠበቆቻቸው ጋር ለመገናኛ ትና ለመመካከር እኩል የሆነ ዕድል፣ ጊዜና መገልገያ ይሰጣቸዋል። ይህም የሚሆነው ያለአንዳች መዘገብ፣ ያለ ጣልቃ ገበነትና ከሙሉ ምሥጢራዊነት ጋር ነው። ታሳሪዎች ከጠበቆቻቸው ጋር በሚገናኙበት ጊዜ የጥበቃ ኃይሎች በሩቅ ርቀት በዓይነቱ ቁራኛ ከመጠበቅ በቀር ታሳሪውና ጠበቃው የሚለዋወጡትን ሃሳብ መስማት የለባቸውም።

የትምህርት ደረጃና ሥልጠና

9. መንግሥታት የጠበቆች ሙያ ማህበራትና የትምህርት ተቋማት የሕግ ባለሞያዎች ተገቢ እውቀትና ሥልጠና እንዲኖራቸውና ብሔራዊና ዓለም አቀፍ እውቀትና ያለውን መልካም ነገርና የሕግ ባለሞያዎችን ሥነ-ምግባራዊ ተግባራትና

መሠረታዊ ነገቶችን ማወቃቸውን ያረጋግጣሉ።

10. መንግሥት የጠበቆች ሙያ ማህበራትና የትምህርት ተቋማት በሰዎች ላይ በዘራቸው፣ በቀለማቸው፣ በጾታቸው፣ በጾታ መሠረታቸው፣ በኃይል ማናታቸው በፖለቲካ ወይም በሌላ አስተሳሰብ፣ በብሔራቸውና ማኅበራዊ መሠረታቸው፣ በህብታቸው፣ በውልደታቸው በኢኮኖሚ ወይም በሌላ ደረጃ በሕግ መስክ ገብቶ ለመሥራት ልዩነት የማይደረግባቸው መሆኑን ያረጋግጣሉ። ይህም አባባል አንድ የሕግ ባለሞያ የአገሩ ዜጋ መሆን አለበት ከሚለው መርህ ጋር አይጋጭም።

11. ቡድኖች፣ ማኅበራትና ክልሎች የሕግ አገልግሎት ፍላጎታቸው ሳይሟላላቸው የቀረና፣ በተለይም የተለየ ባሕል፣ ወግ ወይም ቋንቋ አለዚያም ያለፈ መድልዎ ስለባ ሆነው ሲገኙ መንግሥት፣ የጠበቆች ሙያ ማኅበራትና የትምህርት ተቋማት የእነዚህ ወገኖች እጩዎች ወደ ሕግ ሙያ ገብተው ለፍላጎታቸው ተስማሚ የሆነ ሥልጠና እንዲወስዱ እድሉ እንዲሰጣቸው የተለየ እርምጃ ይወስዳሉ።

ግዴታና ኃላፊነት

12. ጠበቆች የፍትህ አስተዳደሩ ዓቢይ አካሎች እንደመሆናቸው መጠን ዘወትር የሙያቸውን ክብር ይጠበቃሉ።

13. ጠበቆች ለደምበኞቻቸው ያላቸው ተግባራት የሚከተሉትን ያካትታል፡-

ሀ/ ከመብትና ግዴታቸው ጋር እስከተዛመደ ድረስ ደንበኞቻቸውን ስለሕግ ሥርዓቱ አሠራር፣ ስለመብቶቻቸውና ግዴታዎቻቸው ይመክራሉ።

ለ/ ለደንበኞቻቸው በማገኛውም አግባብ በሆነ መንገድ ጥቅሞቻቸውን ለመጠበቅ ሕጋዊ እርምጃ እንዲወስዱ ድጋፍ ይሰጣሉ።

የማህበሩ የተከታታይ . . .

(ከገፅ 1 የዞረ)

በዕረፍት ጊዜያቸው እየተገናኙ ሙያዊ ውይይት የሚያካሂዱበት ነው። የክብር መጀመር ለኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበርና ለአባላቱ ህብረት መጠናከር ከፍተኛ አስተዋጽኦ ይኖረዋል።

የኢትዮጵያ ጠበቆች ማህበር ወርክ ሾፖችንና ዓመታዊ ስብሰባዎችን የሚያካሂደው በዚህ የተከታታይ ትምህርትና ክብር ውስጥ ነው።

የኢትዮጵያ ሰብአዊ . . . .

(ከገፅ 1 የዞረ)

ባለሥልጣናት፣ ለብሔራዊና ለዓለም አቀፍ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች፣ ለመንግሥታቱ ድርጅት ሠራተኞች፣ ለግሉ ዘርፍ ዋና ተዋናዮች (ድንበር ዘለል ኮርፖሬሽኖችን ጨምሮ) እና ለራሳቸው ለሰብአዊ መብት ተከላክዮች ነው።

የኢትዮጵያ ሰብአዊ መብቶች ገባኤ ይህን የሰነድ ሕትመት ተግባራዊ ለማድረግ የቻለው ኢኒሺቴቭ አፍሪካ ከተባለው አገር በቀል መንግሥታዊ ያልሆነ ድርጅት በተገኘ የገዛብ ድጋፍ ነው።

ተሟጋች - በኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር በየሁለት ወር የሚታተም ስልክ : 251-11-553-0122 ፖ.ሣ.ቁ. : 700 ፋክስ : 251-11-515-2047 አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ ኢ.ሜይል : eba@ethionet.et ዌብሳይት : www.ethiopian-bar.org

ወቅታዊ ጉዳይ

የጠበቆች ሚና. . .

(ከገፅ 3 የዞረ)

- ሐ/ በፍርድ ቤት፣ በልዩ ፍርድ ቤት ወይም በባለሥልጣናት ፊትና አስፈላጊ በሆነ ቦታ ሁሉ ለደምበኞቻቸው ድጋፍ ይሰጣሉ።
- 14. ጠበቆች የደምበኞቻቸውን መብቶች ለማስጠበቅና ፍትህንም ለማስፋፋት በሚጠበቁበት ወቅት በብሔራዊና በዓለም አቀፍ ሕግ እውቅና የተሰጣቸውን ሰብአዊ መብቶችንና መሠረታዊ ነፃነቶች መጠበቅና ማክበር ይኖርባቸዋል። በሕግ መሠረት በሚታወቁትና ደረጃቸውን ባሟሉ መያዣ የሕግ ሥነ-ምግባሮች ይመራሉ።
- 15. ጠበቆች የደምበኞቻቸውን ጥቅሞች ዘወትር በታማኝነት ያከብራሉ።

ለጠበቆች ተግባር ዋስትናዎች፣

- 16. መንግሥታት ጠበቆች፡-
  - ሀ/ የሙያ ተግባራቸውን ያለፍራቻ፣ መሰናክል፣ ወከባ ወይም ትክክለኛ ያልሆነ ጣልቃ ገበነት ማከናወን መቻላቸውን ያረጋግጣሉ።
  - ለ/ በአገራቸው ውስጥና ውጭም ተዛዘው ከደምበኞቻቸው ጋር በነፃነት እንዲመካከሩ ያደርጋሉ።
  - ሐ/ በታወቁና የሙያ ሥራ ደረጃቸውን በጠበቁ ሥነ-ምግባራት በተከናወኑ ተግባራት ሁሉ ስቃይ ወይም የአስተዳደር እንግልት፣ ወይም ሌሎች የኢኮኖሚ ማዕቀቦች እንዳይደርስባቸው ይጠበቃሉ።
- 17. ጠበቆች ተግባራቸውን ሲያከናውኑ ይህንነታቸው ሥጋት ላይ የወደቀ እንደሆነ ባለሥልጣኖች በቂ ጥበቃ ያደርጉላቸዋል።
- 18. ጠበቆች ተግባራቸውን በሚያከናውኑበት ሂደት ላይ ከደምበኞቻቸው ጉዳይ ጋር መፈረጅ የለባቸውም።
- 19. አንድ ጠበቃ የጥበቅና ፈቃዱ ካልተሠረዘ በቀር ፍርድ ቤቶችና የአስተዳደር ባለሥልጣናት በአገሩ ሕግ አሠራርና በዝቢም መርሆዎች መሠረት ጠበቃው በሕግ ፊት ለደምበኛው እንዳይቆም መከልከል አይቻላቸውም።
- 20. ጠበቆች በፍርድ ቤት፣ በልዩ ፍርድ ቤት ወይም በሕግና የአስተዳደር ባለሥልጣኖች በፊት ሲቀርቡ በጽሑፍም ሆነ በቃል በቅንነት ለሰጧቸው ሀሳቦች የፍትህ-ብሔርና የወንጀል ተጠያቂነት እንዳይኖርባቸው ከሌላ አላቸው።
- 21. ጠበቆች ለደምበኞቻቸው ውጤታማ የሚሆን የሕግ እዝ መስጠት ይችሉ ዘንድ አግባብነት ያላቸው የመንግሥት አካላት በአጭቸው ያሉ ወይም በጋራነት የያዟቸውን ጠቃሚ መረጃዎች፣ ፋይሎችና ሰነዶች ማግኘታቸውን ማረጋገጥ ግዴታቸው ነው። እንደዚህ ያለው መብት ተግባራዊ መሆን ያለበት አንዳት ጊዜ ሳይወስድ ነው።

22. መንግሥታት በጠበቆችና በደምበኞቻቸው መካከል ለማደረጉ ግንኙነቶችና ምክክሮች እውቅናና ከበራታ ይሠጣሉ።

የመናገርና በማህበር የመደራጀት ነፃነት፣

23. ጠበቆች እንደሌሎች ዜጎች ሁሉ የመናገር፣ የዕምነት፣ በማህበር የመደራጀትና የመሰብሰብ ነፃነት አላቸው። በተለይም ሕግን፣ የፍትህ አስተዳደርንና ሰብአዊ መብት ጥበቃና ሀሳቡን ማስፋፋትን በሚመለከቱ ሕዝባዊ ወይይቶች ተሳታፊ ይሆናሉ። ሕጋዊ በመሆናቸውና በሕጋዊ ማህበር በመታቀፋቸው አንዳት ስቃይና እንግልት ሳይደርስባቸው የአካባቢ፣ የብሔራዊና የዓለም አቀፍ ማህበራት አባላት ሊሆኑ ይችላሉ።

የጠበቆች መያዣ ማህበራት፣

24. ጠበቆች ለጥቅሞቻቸው እንዲቆሙላቸው፣ ትምህርታቸውና ሥልጣናቸው እንዲስፋፋላቸውና የሞያቸው ክብር እንዲጠበቅ ራሳቸውን የሚያስተዳድሩበት ማህበር የማቋቋምና አባልም የመሆን መብት አላቸው። የማህበራቱ ሥራ አስፈጻሚ አካላትም በአባላቱ የሚመረጡ ሆነው ሥራቸውን ያለአንዳች ጣልቃ ገበነት የሚያከናውኑ ይሆናሉ።

25. የጠበቆች መያዣ ማህበራት ማንም ሰው ውጤታማና እኩል የሆነ የሕግ አልግሎት እንዲያገኙና ያለአንዳች ጣልቃ ገበነት በሕግ አግባብ፣ በታወቀ የሙያ ደረጃና ሥነ-ምግባር ደምበኛቸውን ለመምከርና ድጋፍ ለመስጠት እንዲችሉ ከመንግሥት ጋር ይተባበራሉ።

የዲሲፕሊን ሂደቶች፣

26. የጠበቆችና የሙያ ሥነ-ምግባራት ብሔራዊ ሕግና ባሕልን፣ እውቅና ያለውን ዓለም አቀፍ ደረጃና ልምድን መሠረት በማድረግ በሕግ መያዣ አግባብነት ባላቸው አካላቱ የሚመሠረት ይሆናል።

27. በጠበቆች ላይ ከጥበቅና ሥራቸው ጋር በተያያዘ የሚቀርቡ ክሶችና አቤታቸው ሚዛናዊ በሆነ ትክክለኛ ሂደት በፍጥነት ያታያሉ። ይህም ሲሆን ጠበቆች እራሳቸው በመረጡት ጠበቃ መታገዝን ጨምሮ በሚዛናዊነት የመስማት መብት ይኖራቸዋል።

28. በጠበቆች ላይ የሚጀመሩ የዲሲፕሊን እርምጃ ሂደቶች የሚቀርቡት ከአድልክ የፀዳ በሕግ ባለሞያዎች በተቋቋመ የዲሲፕሊን ኮሚቴ ወይም ነፃ ሕጋዊ ሥልጣን ባለው አካልና ፍርድ ቤት ፊት ነው። ይህም ነፃ በሆነ ጥንት እንደገና ሊታይ ይችላል።

29. ሁሉም የዲሲፕሊን ጉዳዮች የሚወሰኑበት በሙያው ሥነ-ምግባርና በሌሎች እውቅና የተሰጣቸው ሕጎችና መርሆዎች መሠረት ነው።

ሕጎቻችን

የዳኝነት ሥርዓቱ

ይህ ተከታይ ጽሑፍ «ስጠቃሳይ የፍትህ ሥርዓት ማሻሻያ ፕሮግራም ረፖርት» በሚል ርዕስ በአቅም ግምባታ ሚኒስቴር የፍትህ ሥርዓት ማሻሻያ ፕሮግራም ጽ/ቤት ካጠናቀረው ፕናት የተወሰደ ነው።

የኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ምዕራፍ ዘጠኝ፣ ፍርድ ቤቶችን የሚመለከት ሲሆን የፌዴራልና የክልል ፍርድ ቤቶች እንደሚቋቋሙ ይገልጻል። ከመደበኛ ፍርድ ቤቶች፣ በተጓዳኝም ለባሕላዊና ለኃይማኖታዊ ፍ/ቤቶች ሕገ - መንግሥቱ ዕውቅና ይሰጣል። በሕገ-መንግሥቱ ባይገለጽም ማኅበራዊ ፍ/ቤቶችም አሉ። በማህበራዊ ፍ/ቤቶች በተሰጡ ውሳኔዎች ላይ ወደ ክልል ፍ/ቤት ይግባኝ የሚፈቅድ ሥነ - ሥርዓትም አለ። ይሁንና ማኅበራዊ ፍ/ቤቶችን በተመለከተ ያለው አሠራር በሁሉም ክልል ወጥ አይደለም። በፌዴራል ደረጃ የፍርድ ቤት ዳኞች ምርጫ፣ የአገልግሎት ሁኔታ፣ ዲሲፕሊንና የመሳሰሉትን ሁኔታዎች የሚመለከተው የፌዴራል ዳኞች አስተዳደር ጉባዔ ነው። በክልል መንግሥታት ያሉ የዳኞች አስተዳደር ጉባዔዎችም ተመሳሳይ ተግባራትን ያከናውናሉ።

የኢትዮጵያ የፍትህ ሥርዓት በመሠረቱ ሦስት ዋና ዋና ችግሮች አሉበት። አንደኛ በቀላሉ ተደራሽ አለመሆንና ለዝቅተኛው የሕብረተሰብ ክፍል ፍላጎት ምላሽ የሚሰጥ አለመሆኑ ሲሆን፣ ሁለተኛ የፍትህ አስተዳደሩ ሙስናን፣ በሥልጣን አላግባብ መገልገልና ፖለቲካዊ ጣልቃ ገብነትን በማስወገድ ረገድ ገና ብዙ ጠንካራ እርምጃዎች መወሰድ ያለባቸው መሆኑንና በሦስተኛ ደረጃ ደግሞ ለፍትህ አስተዳደሩ የሚመደበው ገንዘብ አነስተኛ መሆኑና ይህም ያለውን ዝቅተኛ አፈፃፀም የሚያባብስ ሆኖ መገኘቱ ናቸው።

በፍርድ ቤቶች ነፃነት ላይ በሕዝቡ ዘንድ ያለው እምነት በጣም ዝቅተኛ ነው። በፌዴራልም ሆነ በክልል የፍርድ ቤቶችን የዕለት ተዕለት ሥራ የመምራትና መቆጣጠር ሥራ የፍ/ቤት ፕሬዚዳንቶች ኃላፊነት ነው። በመሆኑም የፍ/ቤት ፕሬዚዳንቶች የዳኝነትም ሆነ የአስተዳደር ሥራን ደርበው የሚሠሩ ናቸው። ተጠሪነታቸውም ለጠቅላይ ፍ/ቤቱ ፕሬዚዳንት ነው። ይህ አሠራር ነፃነታቸውን ሊጎዳ የሚችል ነው። የዳኞች ምርጫና እድገት የሚፈጸምበት

አሠራርም በሚገባ ግልጽ ካለመሆኑም በላይ የሕግ ጥያቄዎችን ተሳትፎ የሚጋብዝ አይደለም። የአፈፃፀም ምዘናውም ቢሆን ተመሳሳይ ነው።

የዳኞች ሥልጠና ሥርዓት አለመኖር የኢትዮጵያን የዳኝነት ሥርዓት አንዱ ዋነኛ ችግር ነው። የፍ/ቤቶች አስተዳደርና የጉዳዮች አያያዝም ደካማ ነው። እያንዳንዱ ዳኛ በአማካይ የሚያየው ጉዳይ ባለፉት አመታት በከፍተኛ ደረጃ እየጨመረ መጥቷል። ሁሉንም ዓይነት ሕጋዊ መረጃዎች በቀላሉ የማግኘቱ ጉዳይም ውሱን ነው። ፍ/ቤቶች የወጡ ሕጎችን በቀላሉ አያገኙም። አብዛኛዎቹ ፍ/ቤቶች ቤተ መጻሕፍት የላቸውም። ቢኖሩም በአግባቡ የተደራጁ አይደሉም። አብዛኛዎቹ የፍ/ቤት ውሳኔዎችም አይታተሙም። ምንም እንኳን ፍ/ቤቶች አለመግባባቶችን ለመፍታት ተገቢ ተቋማት መሆናቸውን ሕብረተሰቡ ቢገነዘብም ስለፍ/ቤት አሠራር ሥነ - ሥርዓት ማወቅ የሚችሉ ፍ/ቤት ጉዳይ ያላቸው ብቻ ናቸው። ዳኞች የሚገኙበት ተስማሚ ያልሆነ የሥራ ሁኔታ ነፃነታቸውን የሚጋፋ፣ የሥራ ቅልፍጥናቸውን የሚቀንስና ለሙስና የሚጋብዝ ነው።

የሀዘን መግለጫ

በ1999 እና በ2000 ስድስት የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር አባላት ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል። እነርሱም፡-

- 1ኛ/ አቶ ዓለሙ ፎክዮን
- 2ኛ/ » ስነ ቦጃ
- 3ኛ/ » ደጅኔ ሺፈራው
- 4ኛ/ » ሰሎሞን ዓለማየሁ
- 5ኛ/ » አሰፋ ደምሴ
- 6ኛ/ » አበራ ወልደዮሐንስ ሲሆኑ የኢትዮጵያ ጠበቆች ማኅበር ለቤተሰቦቻቸው መጽናናትን ይመኛል።

ይህ እትም ለንባብ የበቃው በኢኒቬቲቭ አፍሪካ በኩል ከስዊድን ዓለም አቀፍ የልማት ትብብር በተገኘ የገንዘብ ድጋፍ ነው።